

Asia: VN/10579/2020

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esityksestä laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta: koronavirusepidemian tartuntaketjujen jäljittämistä ja katkaisua tehostava altistuneiden tunnistusjärjestelmä

Lausunnonantajan lausunto

Vastaajatahon virallinen nimi

Muistiliitto ry

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Katariina Suomu

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

katariina.suomu@muistiliitto.fi, puh 0505676445

Onko vastaaja

joku muu

Kysymyksiä esityksen tavoitteista ja vaikutuksista

Voidaanko ehdotetulla altistuneiden tunnistusjärjestelmällä mielestänne tehostaa koronavirusepidemian tartuntaketjujen jäljittämistä ja katkaisua?

Kyllä pääosin [Tunnistusjärjestelmä tehostaa tartuntaketjujen jäljittämistä niissä väestöryhmissä, jotka kykenevät ymmärtämään sen periaatteet ja käyttämään sitä itsenäisesti tai tuettuina.]

Onko esityksessä asianmukaisesti otettu huomioon henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyvät näkökohdat?

Kyllä pääosin [Henkilötietoihin ja yksityisyydensuojaan liittyvät kysymykset tulee viestiä selkeästi, jotta sovellus saa kansalaisten luottamuksen.]

Onko esityksestä aiheutuvat taloudelliset vaikutukset arvioitu asianmukaisesti?

Ei kantaa

Onko esityksestä aiheutuvat muut vaikutukset arvioitu asianmukaisesti?

Ei kantaa

Mahdolliset yksilöidyt pykälämuutosehdotukset

Ehdotuksenne 43 a §:n muutoksiksi (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävät)

-

Ehdotuksenne 43 b §:n muutoksiksi (Kansaneläkelaitoksen tehtävät)

-

Ehdotuksenne 43 c §:n muutoksiksi (Altistuneiden tunnistusjärjestelmän yhteydessä tapahtuva tietojen käsittely)

-

Ehdotuksenne 43 d §:n muutoksiksi (Suhde 22 §:ssä säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen)

-

Ehdotuksenne 43 e §:n muutoksiksi (Altistuneiden tunnistusjärjestelmästä saadun altistumistiedon käsitteleminen)

-

Ehdotuksenne 43 f §:n muutoksiksi (Altistuneiden tunnistusjärjestelmän toteutuksen ohjaus)

-

Ehdotuksenne 43 g §:n muutoksiksi (Altistuneiden tunnistusjärjestelmän tietoturvallisuuden arvioiminen)

-

Ehdotuksenne 43 h §:n muutoksiksi (Valvonta)

-

Voimaantulosäännös: Ovatko esityksen voimaantulo- ja voimassaoloajat perusteltuja esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi?

Ei kantaa

Muut huomiot esityksestä

Mahdolliset muut näkemyksenne esityksestä?

Koronaepidemiaan liittyvillä rajoitustoimilla on pyritty suojaamaan riskiryhmiä kuten iäkkäitä ja tiettyjä perussairauksia sairastavia henkilöitä. Muistiliitto tukee viranomaisten päätöstä ja toimia riskiryhmien suojelemiseksi mutta on myös tuonut esiin vakavan huolen rajoitustoimien muista vaikutuksista iäkkäiden ja työikäisten muistisairaiden ja heidän läheistensä mutta myös yleensä ikääntyneiden toimintakykyyn ja hyvinvointiin.

Toimet, joilla rajoitustoimia voidaan lieventää ja samalla estää koronaviruksen leviämistä selvittämällä ja jäljittämällä altistuneita tehokkaasti, ovat siksi lähtökohtaisesti kannatettavia. Rajoitustoimilla on ollut erittäin merkittäviä negatiivisia vaikutuksia julkiseen talouteen, mikä tuo haasteita sosiaali- ja terveystalouden ja sosiaaliturvan rahoittamiselle. Myös tästä näkökulmasta tehokkaat virukselle altistuneiden jäljitystoimet ovat kannatettavia.

Suomessa on noin 193000 muistisairautta sairastavaa, joista oli puolella sairaus on lievä. He asuvat enimmäkseen kotona joko yksin tai läheistensä kanssa. Lisäksi noin 200000 henkilöllä on kognitiivisten toimintojen alenemaa. Näillä ryhmillä mutta lisäksi myös osalla ikääntyneistä ja vammaisista henkilöistä on todennäköisesti haasteita ymmärtää mobiilisovelluksen toimintaperiaate osin tai kokonaan ja käyttää sitä itsenäisesti vaikka sen toteuttamisessa olisi käytetty selkokieltä. Selkokielen käyttäminen sinänsä on kannatettava asia, samoin sovelluksen maksuttomuus ja käytön vapaaehtoisuus. Kuten esityksen perusteluissa todetaan, kaikilla väestöryhmillä myöskään ole älylaitteita käytössään. Ei ole perusteltua olettaa, että mobiilisovellus näiden kohderyhmien osalta toimisi myöskään virukseen liittyvän tiedon saamisen kanavana. On välttämätöntä, että altistusten jäljitystä tehdään myös muilla menetelmillä ja tartuntaa epäilevät saavat tietoa ja tukea myös esimerkiksi puhelinneuvonnalla.

Jos mobiilisovellus päätetään ottaa käyttöön, tulee siihen liittyvään viranomais- ja kansalaisviestintään suunnata riittävästi resursseja. Käyttönoton ja luottamuksen lisääminen niillä väestöryhmillä, joilla sovelluksen käyttö on mahdollista, on olennaista. Kuten esityksessä todetaan, on mahdollista, että markkinoille tulee muiden tahojen kuin nyt ehdotetun THL:n sovelluksia, joihin liittyy tietosuojaongelmia tai jotka ovat jopa tietojenkalasteluun pyrkiviä. Kansalaisten tulee vaikeuksitta erottaa viranomaisten laatima sovellus ja heitä tulee tukea sen käytössä. Erityisesti haavoittavassa elämäntilanteessa esimerkiksi vamman, sairauden tai iän puolesta olevat kansalaiset eivät välttämättä pysty arvioimaan tarjolla olevien järjestelmien luotettavuutta.

Muistiliitto toteaa, että kaiken koronavirukseen tai mahdollisiin vastaaviin terveysuhkiin liittyvän viestinnän tulee aina olla saavutettavaa, saatavissa selkokielisenä ja vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä kuten kuvia hyödyntävää.

Suomu Katariina
Muistiliitto ry